

Řízení a financování vysokých škol a vědy

(zápisky ČAD ze semináře organizovaného UK Pointem, který se konal 20.2. 2020 v Praze)

Přednášející: Aleš Vlček, Michal Pazour

Seminář nám poskytl užitečný vhled do systému financování vysokých škol a vědy v ČR. Pro ty z vás, kteří chtějí rychle získat základní orientaci v tématu, jsme udělali ze semináře stručné zápisky. Informace k financování doktorandů je na konci.

Zákony, stav a audit Technopolis 2011

Financování VŠ:

- A. Výzkumná a tvůrčí činnost ([řízeno 130/2002 Sb. Zákon o podpoře vědy](#))
- B. Vzdělávací činnosti ([řízeno 111/1998 Sb. Zákon o VŠ.](#))
- C. Ostatní

Všeobecně platná pravidla: ([řízeno 218/2000 Sb. Rozpočtová pravidla](#))

[2011/2013 Audit Technopolis](#)

(Mezinárodní audit výzkumu, vývoje a inovací v ČR a implementace jeho výsledků do strategických dokumentů)

Specifikum ČR: Nikde jinde není tak robustní propojení výsledků hodnocení a financování. Původ tohoto propojení: snaha rychle zefektivnit a zvýšit vědeckou produkci (nechat ze systému zmizet neproduktivní a špatné vědce).

Proto byl také v mezinárodním srovnání extrémně snížen podíl institucionálního (stabilního) financování a zvýšen podíl účelového (grantového) financování + tato myšlenka stála i za zavedením dnes již bývalého „kafemlejkového“ systému hodnocení (viz níže).

Tato strategie se však ukázala být neefektivní, neboť vědce extrémně zatěžuje aktivitami spojenými s žádostmi o granty a vykazováním výsledků své práce a ubírá jim čas na vytváření kvalitních výsledků. Jedná se rovněž o jeden z důvodů rozvoje neetických praktik (např. publikování v predátorských časopisech, autoplagiátorství, citační mafie).

Dnes: snaha tyto negativa odstranit (hlavně velkou byrokratizaci vědy) - Metodika 17+ a proměna poměru institucionálního a účelového financování

Aktuální podíl stabilní a pohyblivé složky financování: 50 vs 50. Stabilní složka je udělována na základě počtu studujících. Pohyblivá na základě hodnocení výkonu instituce.

Cíl: větší stabilizace, snaha o dosažení poměru 60% stabilní a 40% výkonnostní
(2009: 40% vs 60%)

2009-2017 rozdělování peněz podle tzv. kafemlejnku, (přesně stanovené ohodnocení bodů za výzkumné publikace a k nim odpovídající finanční odměna pro VŠ/pracoviště)

AV ČR metodu kafemlejnku nikdy nepřijala. Přes 10 let má vlastní systém hodnocení, který je silně založen na tzv. peer review, tedy na hodnocení kvality vědeckých výstupů. Je tedy mnohem komplexnější než kafemlejnec. Nová metodika hodnocení VŠ *Metodika 17+* se hodnocením AV ČR inspiruje.

Evidence publikací do RIVu

Všechny výzkumy musí být vykazovány do databáze Rejstříku informací o výsledcích ([RIV](#))

Nekalé praktiky = nezadávání špatných publikací do RIVu → umělé zlepšování hodnocení

Případ Univerzity Karlovy

Rozpočet = cca. 10 MLD Kč

68%=vzdělávání

32%=věda a výzkum (nejvíce v ČR má údajně VŠCHT=37%)

Dělení věda a výzkum

50% účelová

50% institucionální

Dělení institucionální

80% stabilizační

20% motivační

= 3.2% celkového rozpočtu UK

Motivační složka financování bude hodnotit výkonnost a vědeckou produkci institucí. Není však známo, podle jakého klíče. Náměstek MŠMT nechce tento klíč odtajnit, aby nedocházelo jen ke strategickému chování a technicistnímu přizpůsobování se. Tímto chce náměstek dosáhnout změny mentality (nikoli maximalizace financí přes vzoreček ale dělání kvalitní vědy pro kvalitní vědu).

Účelové financování výzkumu

Typy: 1. Projekty a granty
2. Výzkumná infrastruktura
3. Specifický vysokoškolský výzkum (Mgr. a Ph.D. studenti), udělováno bez soutěže, každá škola si dělí dle interních pravidel, např. GA UK + další fakultní dělení na UK)

Financování z Evropské Unie

Podpora:

A. Osob (ECR)

B. Institucí

Evropské strukturální a investiční fondy (ESIF): 85% peníze z EU; financování funguje podle národních pravidel (tzn. nelze si stěžovat na EU, že jsou její pravidla příliš administrativně náročná atp., neboť tato pravidla si vytváříme my sami v ČR)

Operační programy:

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání **OP VVV** (dnes **OP JAK**),

Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost **OPPIK** (dnes **OP TAK**)

Hospodárná vs ne-hospodárná činnost VŠ

Dříve byl ze strany vlády ČR silný tlak na to ať VŠ „podnikají,“ aby na sebe vydělaly.

Ne-hospodárná = hlavní (měla by být 80% roční kapacity), zahrnuje základní výzkum a výuku

Hospodárná = jen doplňková, zahrnuje studie, posudky, inzerci, smluvní výzkum (v ČR častější než v západních zemích)

Platy

Jejich výše je dána interními předpisy. Proto jsou mezi školami značné rozdíly (např. MU má ve společenských vědách 3x vyšší platy než UK). Platy mají navíc mnoho pohyblivých složek, což činí celý systém nepřehledným a také nedostatečně transparentním. Takový systém vytváří prostor pro velké platové nerovnosti mezi jednotlivými typy pozic i jednotlivci na stejných pozicích a vytváří pochybnosti o tom, kdo je jak spravedlivě odměňován a za jakou práci. Toto je také české specifikum. V západních zemích bývá systém odměňování výrazně transparentnější.

Příklad skladby platů na VŠ:

(často velmi nízký) **základní plat** (tabulkový – dle platové třídy)

+ **osobní ohodnocení**

+ **odměny** – tyto částky nebyly vždy nutně zastropované

Financování doktorandů je dáno vnitřním institucionálním nastavením (a to jak výše stipendia, způsob jeho zvyšování, tak vyplácení, ne/doplňování státního příspěvku na doktoranda o finance z jiných institucionálních zdrojů atp.).

Tzn. nyní každá škola dostane na každého doktoranda v prezenčním studiu 11.250,- Kč měsíčně. Je na samotné škole, jak se rozhodne mezi své doktorandy celkovou obdrženou částku od ministerstva rozdělit. Jediné závazné pravidlo pro školu je, že nesmí dané peníze od ministerstva použít na nic jiného než na stipendia pro doktorandy.

ČAD k tomuto vydával v roce 2018 [prohlášení](#).

Nadměrná kumulace úvazků – české specifikum

ČR si vyjednala výjimku ke směrnici EU o bezpečnosti času práce. Čeští akademici tak mohou pracovat až na 1,2 úvazku u jednoho zaměstnavatele. V případě x zaměstnavatelů, možnost x krát 1,2 úvazku na jednu osobu.

MŠMT se snaží situaci kumulaci úvazků řešit a pro vlastní přehled založilo neveřejný **Registr profesorů a docentů**.

**ČLENĚNÍ ZDROJŮ PODLE MECHANISMU
ZÍSKÁVÁNÍ/PŘIDĚLOVÁNÍ**

NORMATIVNÍ

Institucionální podpora formou
příspěvku nebo dotace

ÚČELOVÉ

Získané na účel přesně stanovený
poskytovatelem

PODNIKATELSKÉ

Z hospodářské činnosti školy

FONDY A ÚVĚRY

ČLENĚNÍ ZDROJŮ PODLE VYKONÁVANÝCH ČINNOSTÍ

**VZDĚLÁVACÍ
ČINNOST**

**VÝZKUM A VÝVOJ
A JINÉ ODBORNÉ
ČINNOSTI**

**HOSPODAŘENÍ S
MAJETKEM**

Název VVŠ	Ukazatel A - fixní část			Ukazatel K - výkonová část
	Podíl v %	Částka	Podíl v %	Částka
Univerzita Karlova	17,77%	2 984 419 559	21,15%	735 431 264
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	3,08%	517 735 443	3,19%	111 055 252
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	2,46%	412 877 005	1,55%	53 851 473
Masarykova univerzita	11,34%	1 905 212 532	11,92%	414 505 694
Univerzita Palackého v Olomouci	6,33%	1 063 012 613	7,70%	267 830 215
Veterinární a farmaceutická univerzita Brno	1,57%	263 699 883	1,29%	44 894 179
Ostravská univerzita	2,79%	468 322 321	2,50%	86 904 669
Univerzita Hradec Králové	1,70%	285 334 874	1,70%	58 950 507
Slezská univerzita v Opavě	1,54%	258 326 202	1,02%	35 358 997
České vysoké učení technické v Praze	8,60%	1 444 407 005	8,65%	300 864 190
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	2,29%	383 963 383	3,22%	111 839 159
Západočeská univerzita v Plzni	3,74%	628 462 343	3,45%	119 977 786
Technická univerzita v Liberci	2,18%	366 302 189	1,86%	64 831 929
Univerzita Pardubice	2,62%	439 307 245	2,21%	76 767 984
Vysoké učení technické v Brně	6,94%	1 165 145 841	6,35%	220 812 071
Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava	4,83%	812 023 937	3,58%	124 517 368
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	3,16%	531 146 439	2,53%	87 933 093
Vysoká škola ekonomická v Praze	3,62%	608 392 618	3,45%	119 777 677
Česká zemědělská univerzita v Praze	5,08%	852 759 595	5,09%	177 038 159
Mendelova univerzita v Brně	2,97%	498 317 787	3,02%	104 945 352
Akademie múzických umění v Praze	1,77%	297 614 507	1,42%	49 446 392
Akademie výtvarných umění v Praze	0,48%	81 289 741	0,44%	15 144 868
Vysoká škola uměleckooprůmyslová v Praze	0,68%	114 208 727	0,73%	25 535 756
Janáčkova akademie múzických umění v Brně	1,06%	178 703 067	0,62%	21 545 015
Vysoká škola polytechnická Jihlava	0,58%	97 820 708	0,64%	22 334 409
Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích	0,81%	136 595 510	0,71%	24 564 700

Název ukazatele / položky	Rozpočet 2017	Rozpočet 2018	Rozpočet 2019	Rozpočet 2020
Ukazatel A - fixní část	14 567 420 909	15 067 420 909	16 063 835 574	16 795 401 074
Ukazatel K - výkonová část	1 618 602 323	3 118 602 323	3 325 223 658	3 476 658 158
Ukazatel P - společenské priority			615 000 000	706 800 000
Celkem normativní část rozpočtu	16 186 023 232	18 186 023 232	20 004 059 232	20 978 859 232